

in de spiegel

Elke week houden we een regio- of stadsgenoot een spiegel voor. Wat ziet hij of zij? Bevalt het spiegelbeeld? Vandaag: Jan Glissenaar. De reiziger, avonturier en publicist vertelt over zijn vele reizen, zijn kijk op de wereldorde en ontwikkelingshulp.

JAN GLISSENAAR

BERT VAN DEN HOOGEN

Optimistische wereldburger

Wat zag u in de spiegel?

„Een oude man die gebreken heeft die met de ouderdom komen. Maar wel een heel tevreden en gelukkig mens. Ik voel mij bevoorrecht dat ik het leven heb kunnen leiden zoals ik wilde. Er is niets waarbij ik het gevoel heb dat het niet had moeten gebeuren.

Waarom voelt u zich bevoorrecht?

„Ik heb een vrouw waar ik 58 jaar geleden verliefd op ben geworden, voordat ik de grote reizen ging maken. Zij heeft mij in alles ondersteund, terwijl ik soms vele maanden ver van haar vandaan was.”

Zag u ook een wereldreiziger in de spiegel?

„Dat spreekt me niet zo aan. De reizen die ik maakte, zijn tegenwoordig heel normaal.”

Hoe ziet u zichzelf dan?

„Als iemand die iets wil bijdragen aan de mensheid door te vertellen over mensen in andere landen.”

Hoe is dat ontstaan?

„Ik ben in 1947 als dienstplichtig militair uitgezonden naar Neder-

« **Buiten de paleizen in India zochten mensen graankorrels in koeienvlaaien. Een groter contrast heb ik nooit meer gezien.**

lands-Indië. Wij werden ernaartoe gestuurd om de 'rust en vrede te bewaren'. Ik vroeg mij vooral af wat de mensen daar dachten dat de reden was van onze komst. Ik wilde de mensen leren kennen en wilde de taal spreken. Elke taal die je leert, geeft je een opening naar een andere wereld. Ik ben verliefd geworden op Indonesië. Het is zo'n prachtig land: de natuur, het uitbundige, de andere mensen en cultuur. Ik dacht 'als dat land mooi is, dan moeten er meer landen zijn die de moeite waard zijn om te leren kennen'. Toen onze dienstdag in 1950 erop zat, ben ik met drie gedemobiliseerde militairen met een jeep lang vanuit Indonesië teruggereeden naar Nederland. We hebben er zeven maanden over gedaan. Toen we terugkwamen wilde iedereen onze verhalen horen.”

Welke verhalen vertelde u voornamelijk?

„Ik heb die eerste reis veel landen gezien. Wat mij het meest aangreep, was de situatie in India. Toen we daar kwamen, werden we als hoge gasten ontvangen en kwamen we te slapen in verblijven van de maharadja. Een ontzettende luxe en rijkdom. Maar buiten die paleizen trof ik mensen aan in het stof, uitgemergeld. Ze doorzochten de koeienvlaaien of er nog een

Jan Glissenaar: 'Ik voel me bevoorrecht dat ik het leven heb geleid zoals ik dat wilde.' FOTO MARNIX SCHMIDT

paar graankorrels in zaten, zodat ze nog wat te eten hadden. Een groter contrast heb ik later nooit meer gezien. Dat deed mij enorm opschrikken.”

Hoe hebben dergelijke ervaringen er vervolgens toe geleid om nog meer reizen door arme landen te maken?

„Ik kon er een paar stukken in kranten over schrijven en werd gevraagd om in zalen erover te vertellen. Ik heb toen mijn eerste boek geschreven: *De Jeep-expres Java-Holland*. Wat me hier in Nederland trof, was dat mensen er helemaal geen notie van hadden dat er zulke grote verschillen in rijkdom en armoede zijn. Ik had

mijn roeping gevonden: ik mocht er niet over zwijgen. Mensen kwamen ook met veel vragen waar ik geen antwoord op kon geven. We kwamen erachter dat we veel te weinig hadden gezien. Toen hebben we een reis gemaakt door Noord-Afrika, via het Midden-Oosten, Afghanistan en Pakistan naar India. We zijn 27 maanden onderweg geweest.”

Waarin wijken uw verhalen af van andere reisbeschrijvingen?

„Mijn verhalen gaan vooral over mensen. In Egypte was heel veel armoede. De meeste reisverhalen gaan over tempels, Luxor, Karnak en de Koningsgraven. Mijn verhalen gingen daar niet over.”

Maakte u ook reisverhalen om er geld mee te verdienen?

„Mijn vader was landarbeider en dus arm. Ik was altijd bezig om niet in dezelfde armoede terecht te komen. Dus probeerde ik op allerlei manieren iets bij te leren. Met de reizen veranderde mijn toekomstvisie. Ik was er niet meer op uit om mijn toekomst economisch veilig te stellen. Ik maakte mij meer zorgen over de armoede in de wereld. Ik zag dat potentaten als maharadja's rijker werden in de koloniale tijd.”

Hoe heeft u tijdens uw reizen de gevolgen van het kolonialisme gezien?

„De kolonisten waren niet solidair

PASPOORT

Geboren: 6 januari 1925 in Willeskop.

Loopbaan: Lagere landbouwschool, middelbare handelsavondschool. In 1947 als militair uitgezonden naar Nederlands Indië. Sinds 1950 journalist/publicist over ontwikkelingslanden. Sinds 1990 organisator groepsreizen via stichting Wederzijds.

Privé: Getrouwd, 3 kinderen, 1 aangenomen kind, 5 kleinkinderen. Woont in Montfoort.

met de gewone bevolking, maar met de heersende macht. Ze lieten de lokale machthebbers zitten en zetten hun eigen machtssysteem op. Er waren overal dubbele systemen. In Indonesië is een haven aangelegd. Alles was ten dienste van de uitbreiding van onze maatschappij en niet die van de lokale gemeenschap. Mensen hier moesten beseffen dat de mensen in die landen door onze schuld armer zijn geworden. De rijke economie profiteert altijd van de zwakkere economie. En dat gebeurt nog steeds!”

Op welke manier?

„Mensen hebben zich niet op hun eigen wijze kunnen ontwikkelen, zoals de armen dat hier wel hebben gedaan. De onderklasse heeft zich hier vrijgevochten van de rijke machthebbers. Ze hebben zich georganiseerd in vakbonden. We denken nu met ontwikkelingshulp iets voor de mensen in arme landen te doen, maar het is hulp aan de staat. Daarmee houdt je de overheersende klasse in stand.”

Hoe heeft u daar iets aan willen doen?

„Met onze stichting Wederzijds organiseerden wij groepsreizen waarbij we lokale groepen van arme mensen bezochten die zich organiseerden. Dat was een manier om ons solidair te maken met de lokale initiatieven.”

Kunt u daar een voorbeeld van geven?

„In Brazilië hebben we een belangrijke ontwikkeling gezien. Daar kwamen landloze boeren door de mechanisatie zonder werk. Ze hebben zich georganiseerd en gestreden voor een betere positie. Het huidige regime met president Lula is daaruit voortgevloeid. Als ik dat zie, dan ben ik niet zo pessimistisch over de toekomst van de wereld.”

Als u zoveel armoede in de wereld op lokaal niveau heeft gezien, waarom bent u dan nooit kleine ontwikkelingsprojecten gestart?

„Met geld maak je de eigen ontwikkeling dood.”